

UNIVERZITA PARDUBICE
FILOZOFICKÁ FAKULTA

**Sociálně deviantní formy
sportovního fanouškovství**

Bakalářská práce

UNIVERSITY OF PARDUBICE
FACULTY OF ARTS AND
PHILOSOPHY

**Socially deviant forms
of sports support**

Bachelor work

Univerzita Pardubice
Fakulta filozofická
Katedra věd o výchově
Akademický rok: 2008/2009

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

(PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

Jméno a příjmení: **Zuzana KUBÍKOVÁ**

Studijní program: **B6107 Humanitní studia**

Studijní obor: **Humanitní studia**

Název tématu: **SOCIÁLNĚ DEVIANTNÍ FORMY SPORTOVNÍHO
FANOUŠKOVSTVÍ**

Z á s a d y p r o v y p r a c o v á n í :

1. Úvod - seznámení s tématem
2. Teoretická část
 - sociální deviace, deviantní chování
 - historie fanouškovství
3. Rowdies, hooligans
4. Výzkumná část
 - kvalitativní výzkum založený na studiu životního příběhu (osobní kontakt s rowdies, 6-8 osob)
5. Závěr - verifikace či falsifikace hypotéz

Rozsah grafických prací:

Rozsah pracovní zprávy:

Forma zpracování bakalářské práce: **tištěná/elektronická**

Seznam odborné literatury:

Vágnerová M. - Psychopatologie pro pomáhající profese

Nakonečný M. - Motivace lidského chování

Hrčka M. - Sociální deviace

Trestní zákon

časopis Psychologie dnes

Vedoucí bakalářské práce:

PhDr. Martin Kocanda

Katedra věd o výchově

Datum zadání bakalářské práce:

30. dubna 2008

Termín odevzdání bakalářské práce:

31. března 2009

prof. PhDr. Petr Vorel, CSc.

děkan

L.S.

prof. PhDr. Karel Rýdl, CSc.
vedoucí katedry

V Pardubicích dne 30. listopadu 2008

Prohlášení:

Prohlašuji, že jsem pod vedením vedoucího bakalářské práce celou tuto bakalářskou práci vypracovala samostatně a uvedla jsem veškerou použitou literaturu.

Zuzana Kubíková

Děkuji vedoucímu bakalářské práce PhDr. Martinu Kocandovi za odborné vedení, cenné rady, trpělivost, moudré připomínky a konzultace. Dále děkuji všem, kteří byli ochotni se mnou diskutovat o dané problematice.

V neposlední řadě děkuji svým rodičům za obrovskou podporu a trpělivost během studia.

Anotace:

KUBÍKOVÁ, Zuzana. *Sociálně deviantní formy sportovního fanouškovství*. Filozofická fakulta Univerzity Pardubice, 2010. Bakalářská práce.

Práce se ve své teoretické části zaměřuje na deviantní chování diváků na stadionech i mimo ně. Popisuje dosavadní poznatky z historie fanouškovství a z problematiky chuligánství, zejména pak v Anglii a České republice. Práce se zabývá prevencí, bojem proti sociálně deviantním formám sportovního fanouškovství a tresty týkající se této problematiky. Dále jsou objasněny rozdíly mezi divákem, fanouškem a chuligánem.

Praktická část je věnována kvalitativnímu výzkumu založeném na studiu životních příběhů hooligans.

Klíčová slova: sport – fanouškovství – chuligánství – sociální deviace

Annotation:

KUBÍKOVÁ, Zuzana. Socially deviant forms of sports support. Faculty of Arts and Philosophy, University of Pardubice, 2010. Bachelor work.

This bachelor work is in its teoretical part aimed on deviant behaviour of fans at the stadiums and out of them. The work describe our present knowledge of fan's history and a problem of hooliganism especially in the United of Kingdom and in the Czech republic. The work is putting mind to prevention and a fight against socially deviant forms of spots support and punishmennt of this problems. Undermentined are made clear the differents between sportsman, fan and hooligan.

The practical part is aimed on qualitative research based on the study of hooligan's life stories.

Keywords: sport – sports support – hooliganism – social deviation

Obsah:

Úvod	11
1. Teoretická část	12
1.1. Sociální deviace	12
1.2. Formy deviantního chování na stadionech	12
2. Historie fanouškovství	13
2.1. Vznik chuligánství	15
3. Rowdies, hooligans	17
3.1. Původ a význam slov rowdies a hooligans	17
3.2. Vymezení fotbalového chuligánství	18
3.3. Fotbaloví diváci	19
3.4. Fotbaloví fanoušci	19
3.5. Fotbaloví chuligáni	20
4. Chuligánství	21
4.1. Chuligánství v Anglii	21
4.2. Chuligánství v ČR	21
4.3. Prevence a boj proti násilí a rasismu	22
4.4. Tresty	24
4.5. Chuligánství nejen na stadionech	26
4.6. Příklady incidentů	27
5. Výzkumná část	30
5.1. Metodologie	30
5.2. Vlastní výzkum	31

5.3. Shrnutí výsledků výzkumu	39
Závěr	46
Seznam literatury	47
Přílohy	50

Úvod:

Téma *sociálně deviantní formy sportovního fanouškovství* jsem si zvolila na základě zainteresovanosti v dané problematice.

Práce se zabývá historií diváctví, problematikou sociálně deviantních forem sportovního fanouškovství (vandalismem, rasismem, chuligánstvím) a zejména osobami, které výše uvedené formy chování provádějí, tedy chuligány. Dále jsou zmíněny možnosti prevence proti těmto nežádoucím jevům na sportovních akcích. Práce poukazuje na boj proti chuligánům, zejména v Anglii a České republice. Objasňuje rozdíly mezi diváky, fanoušky a chuligány.

Výzkumná část je věnovaná studiu životních příběhů založených na osobním kontaktu s chuligány. Cílem je zjistit, z jakých rodin pocházejí. Dozvědět se o jejich životním stylu, zda vyznávají nějaké ideologie apod.

1. Teoretická část

1.1. Sociální deviace

Sociální deviace (sociální deviance) je odchylka od očekávaného, standardizovaného a institucionalizovaného chování, které předepisuje sociální norma, platná v určitém sociálním útvaru. (Geist, 1993)

Hrčka (2001) uvádí, že nedodržování sociálních norem platných v určitém sociálním útvaru vede k rozpadu tohoto útvaru.

1.2. Formy deviantního chování na stadionech

Mareš, Smolík a Suchánek (2004) uvádějí následující formy:

- Vniknutí na hrací plochu
- Házení předmětů na hrací plochu (dýmavnice, plastové lahve)
- Výtržnosti (potyčky s policií)
- Vandalismus (vytrhávání a pálení sedaček)
- Konflikty s užitím verbálního i brachiálního násilí (vůči fanouškům soupeřova týmu, rozhodčímu)
- Rasistické projevy, nadávky, hesla a chorály zaměřené proti hráčům odlišné barvy pleti (bučení, pískot při každém dotyku s míčem/pukem), výhružky či přímé fyzické útoky
- Korupce (hráčů, rozhodčích a funkcionářů)
- Praní špinavých peněz
- Sázkové podvody

Výše uvedené formy deviantního chování dnes mohou být a jsou trestány podle zákona. (Problematicke trestů bude níže věnována samostatná kapitola.)

Z vlastní zkušenosti doplňuji „lehčí“ formy deviantního chování na stadionech, které mnozí za porušování norem nepovažují, protože se s nimi na fotbalových, hokejových i jiných stadionech setkáváme téměř vždy:

- Vulgarismus (vůči rozhodčím, fanouškům a hráčům protivníkovy mužstva)
- Nadávky zaměřené proti ženám (fotbal a hokej je výhradně mužská záležitost)

2. Historie fanouškovství

Slepička (1990) uvádí, že sportovní diváctví má stejně dlouhou a bohatou historii jako samo sportování. Hry, sportování a závodění byly orientovány i na diváka. Tyto činnosti nebyly prováděny pouze se snahou o ovlivnění tělesného rozvoje účastníků. Veřejné hry a závodění byly brány především jako zdroj napínavé a vzrušující zábavy pro přihlížející diváky. Diváctví bylo proto ve všech historických epochách neoddelitelnou součástí každé veřejně provozované sportovní činnosti. Mnohé sportovní soutěže a hry se dokonce konaly pouze za účelem pobavení široké divácké obce.

V náplni většiny soutěží a her pořádaných ve starověku se zřetelně projevila jejich orientace na poskytnutí vzrušující zábavy přihlížejícím divákům. Často tato snaha vedla i k předvádění násilí, například v rámci gladiátorských her. Podívaná měla u diváka vyvolat pocit stupňujícího se napětí s následným psychickým uvolněním. Ocenění krásy či dokonalosti tělesného pohybu bylo v těchto případech potlačeno prožíváním předváděného násilí, lidského utrpení a smrti.

Historie zaznamenává i jiné typy sportovních soutěží. Předváděný tělesný pohyb, sportovní výkon byl sám o sobě předmětem zájmu a obdivu přítomných diváků. K takovým

soutěžím patřily především starověké olympijské hry. Jejich program přitahoval diváky z blízkých i dalekých oblastí řeckého světa. Odhady počtu diváků, kteří přihlíželi soutěžím, se pohybují mezi 40 až 50 tisíci. Obdobné návštěvy se scházeli i na jiných starověkých soutěžích a hrách, např. vozatajské závody ve starém Římě. (Olivová, 1979)

Kopaná vznikla v Anglii, jak uvádí Slepíčka (1990). Fotbal zde byl brán jako hrubá hra, která je vhodná pro nižší společenské vrstvy. V té době (13. století) ani kopaná neměla jasná a ustanovená pravidla. Proto byl fotbal často zakazován, aby nedocházelo ke konfliktům. Olivová (1979) uvádí, že lidový fotbal byl nejnebezpečnější formou hry vůbec, z toho důvodu byl zakazován systematicky. V 19. století však byla ustanovena pevná pravidla (fotbal se hrál na soukromých školách a univerzitách) a díky tomu se stala kopaná velmi populárním sportem. (Slepíčka, 1990)

„V posledních desetiletích se předmětem intenzivního mediálního, politického i akademického zájmu stala problematika fotbalového chuligánství, případně i dalších negativních jevů spojených s fotbalem (rasismus, xenofobie). Česká republika v tomto směru není výjimkou, přestože nebezpečnost fotbalového chuligánství je na našem území mnohem menší než v některých dalších zemích, na druhou stranu ji však rozhodně nelze podceňovat.“ (MAREŠ, Miroslav; SMOLÍK, Josef; SUCHÁNEK, Marek. *Fotbaloví chuligáni : Evropská dimenze subkultury*. Vyd. 1. Brno : Centrum strategických studií : Barrister & Principal, 2004. Úvod: jak zkoumat fotbalové chuligánství v Evropě?, s. 5. ISBN 80-903333-0-3.)

Dnes jsou fotbal a hokej nejrozšířenějšími a nejoblíbenějšími kolektivními sporty na světě. K rozvoji diváctví a fanouškovství přispěla velkou měrou média, která hru zpopularizovala a zpřístupnila ji milionům diváků.

2.1. Vznik chuligánství

„Přibližně od šedesátých let dvacátého století se v souvislosti s kopanou začaly množit nejrůznější excesy, při kterých se namísto hry a jejích výsledků dostávaly do popředí mediálního, společenského i politického zájmu takové negativní projevy některých návštěvníků fotbalových utkání, jako byly výtržnosti, vandalismus, rvačky a obdobné verbální i brachiální konflikty ústící v agresi mezi násilníky a rozhodčím, násilníky a hráči a násilnickými skupinami navzájem (ať již na stadionech či mimo ně). Rovněž vzrostl počet případů, kdy diváci přicházeli v důsledku vzájemných bitek a potyček v hledištích stadionů o život. Postupně se v souvislosti s fotbalem zintenzivnily i projevy xenofobie, rasismu, antisemitismu a nacionálního šovinismu. Dění kolem fotbalu se dílčím způsobem prolno i s politickým extremismem. Velká část zmíněných aktivit byla realizována organizovanými skupinami, často i s určitou vnitřní hierarchií.“ (MAREŠ, Miroslav; SMOLÍK, Josef; SUCHÁNEK, Marek. *Fotbaloví chuligáni : Evropská dimenze subkultury*. Vyd. 1. Brno : Centrum strategických studií : Barrister & Principal, 2004. Obecná charakteristika fotbalového chuligánství, s. 9. ISBN 80-903333-0-3.)

„V posledních letech se lze hlavně na fotbalových či hokejových střetnutích setkat s jevy, které mají se sportem společné jenom to, že určitý druh „fanoušků“ využívá sportovní střetnutí svého klubu s protivníkem jako situační pozadí k uvolňování svých agresivních tendencí. Využívají toho, že jsou schovaní v anonymitě společných prožitků a projevů s ostatními příznivci (účastníky sportovní akce) – a to mnohdy ještě před vlastním zápasem (a často bez ohledu na výsledek i po něm, na oslavu vítězství či odreagování pocitu zklamání), již při nástupu do dopravních prostředků (kde se spojuje s ostatními potenciálními účastníky a posiluje svou agresivitu), či živelného nebo organizovaného pěšího přesunu (s vlajkonoši apod.) na místo střetnutí.“ (MIKŠÍK, Oldřich. *Hromadné psychické*

jevy : *Psychologie hromadného chování*. Vyd. 1. Praha : Karolinum, 2005. Sportovní diváctví, s. 185. ISBN 80-246-0930-4.)

„Některé sporty byly od počátku spíše drsnou zábavou nižších společenských vrstev, spojenou často s požíváním alkoholu a pravidelnými výtržnostmi jak v hledištích, tak na hřištích. Vytvářela se tak divácká tradice tolerující značné odchylky od celospolečensky přijatelného chování. I když v pozdějším vývoji těchto sportů došlo k jejich „zjemnění“, zůstaly normy platící pro chování diváků mnohem volnější. K takovým sportům patří především fotbal, který toleruje u diváků pravděpodobně nejširší rozsah jejich reakcí v hledišti.“ (SLEPIČKA, Pavel. *Sportovní diváctví*. Vyd. 1. Praha : Olympia, 1990. Jak působí sociální normy v hledišti, s. 88. ISBN 27-012-90.)

Dále Slepíčka (1990) zmiňuje jiné sporty (tenis, krasobruslení), na kterých se s deviantním chováním téměř nesetkáme. Vysvětluje to tím, že těmto sportům se věnovaly vyšší společenské vrstvy, tudíž i základna diváků byla tvořena převážně vyššími vrstvami. Na tyto diváky byly kladeny (z hlediska jejich chování) mnohem větší nároky a výstřelky nebyly tolerovány. Byly ustanoveny jasně vymezené normy.¹

„Kvalitativně jiné chování diváků na tenisovém turnaji je dáno kvalitativně odlišným složením diváků a tím, co je i tradičně přístupné, dovolené či tolerované.“² (MIKŠÍK, Oldřich. *Hromadné psychické jevy : Psychologie hromadného*

¹ Např. je nemyslitelné, aby divák při tenisovém zápase povzbuzoval svého favorita a narušoval tím jeho koncentraci. Hra nepokračuje, pokud není naprostý klid. (viz známé napomenutí rozhodčím: „quiet, please!“)

² Tenis je sice hra gentlemanů, ale s chuligány na tenise se můžeme setkat např. na turnaji Australian Open. Parta výtržníků z Chorvatska obtěžovala vulgárními výrazy hráče, diváky a napadla fotografa na zápase Štěpánka s Karlovičem v roce 2009. (<http://tn.nova.cz/sport/tenis/fanousci-opet-bourili-na-australian-open-napadli-fotografa-a-byli-vyvedeni.html>)

chování. Vyd. 1. Praha : Karolinum, 2005. Sportovní diváctví, s. 186. ISBN 80-246-0930-4.)

Jako další možné důvody, proč sociálně deviantní chování vzniklo především na fotbalových a hokejových stadionech, Mikšík (2005) uvádí následující:

- Tyto sporty nekladou velké nároky na odborné znalosti (mají jasná a srozumitelná pravidla hry, podle kterých tento sport většina fandů realizovala již v dětském věku)
- Podívaná, kterou tyto sporty nabízejí, je naplněna fyzickým střetáváním soupeřů, vysokým nábojem herní agresivity ke zmocnění se míče (touše/puku); rysy herní agresivity v zápolení „kdo s koho“ útočí na divákovy emoce (moderní gladiátoři)
- Jsou to velmi dynamické sporty, rychle se střídají zážitky euforie a zklamání, zesilované tím, jak na ně reaguje nejbližší okolí i samotní hráči
- Polarizace na hřišti/ledové ploše se velmi rychle promítá do obdobné polarizace publika na protiklad „my“ a „oni“
- Lidé přicházejí na stadiony s cílem odreagovat se
- Uplatňuje se zde princip sounáležitosti a soudržnosti
- Dramatičnost těchto sportů (výsledek je mnohdy otevřený do posledních minut utkání)
- Divákům se líbí momenty rizika, náhody

3.Rowdies, hooligans

3.1. Původ a význam slov rowdies a hooligans

Anglické slovo rowdies je množné číslo od rowdy, které je možné přeložit jako *rváč*, *neurvalec*.

„Z anglického prostředí, v němž fotbalové chuligánství vzniklo, pochází vymezení některých základních pojmů, přejímaných i ve zbytku světa (často se tyto pojmy používají i v původním

anglickém znění či jako anglicismy). Samotné slovo chuligán vzniklo v 19. století v Londýně, zřejmě podle neadaptivní irské imigrantské rodiny jménem Hooligan či Houlihan a pojem chuligánství se začal užívat pro označení kriminálního či výtržnického chování. Proto se jevil vhodný i pro vymezení některých negativních (asociálních či antisociálních) jevů spojených s fotbalem.“ (MAREŠ, Miroslav; SMOLÍK, Josef; SUCHÁNEK, Marek. *Fotbaloví chuligáni : Evropská dimenze subkultury*. Vyd. 1. Brno : Centrum strategických studií : Barrister & Principal, 2004. Vymezení fotbalového chuligánství, s. 10. ISBN 80-903333-0-3.)

Další možností vzniku je podle Mareše, Smolíka a Suchánka (2004) odvozenina od hooley – irský pojem pro pijácké orgie.

3.2.Vymezení fotbalového chuligánství

Fotbalové chuligánství někdy bývá označováno za „britskou nemoc“ („British Disease“). Jeho kořeny totiž leží na britských ostrovech, odkud se přibližně o deset let později rozšířilo i do dalších západoevropských zemí a později i do východní Evropy.

Důležité je odlišení fotbalových chuligánů od dalších osob, které sledují fotbalová utkání.

Smolík (2001) vymezil tři velké skupiny osob:

- fotbaloví diváci;
- fotbaloví fanoušci;
- fotbaloví chuligáni (hooligans, rowdies).

Základní rozlišení těchto skupin popsal Smolík (2001) v tabulce (viz příloha 1).

3.3. Fotbaloví diváci

Smolík (2001) charakterizuje fotbalového diváka jako pasivního pozorovatele hry, který není ovlivněn rivalitou obou týmů (utkáni pozoruje zcela nezaujatě). Zpravidla nesleduje pouze fotbalová utkání, ale i jiné sportovní hry a další sporty. Diváka obdobně jako na nesportovních představeních zajímá děj a výsledek podívané. Není spjatý s konkrétním klubem, nenosí jeho symboly, ani se s klubem neztotožňuje. Divák tedy není zaujatý, což u něj zvyšuje objektivní hodnocení hry i jednotlivých výkonů. Fotbalový divák není přítomen pouze na fotbalových stadionech, ale zápas často sleduje „pasivně“, resp. zprostředkovaně díky nejrůznějším médiím (internet, televize, rozhlas, tisk apod.). Protože fotbalový divák nenavštěvuje běžně zápasy, nezná přesně rituály, které jsou běžné pro fotbalové fanoušky nebo chuligány. Fotbal je pro fotbalového diváka na stejné úrovni jako divadelní představení, protože i po jeho shlédnutí odchází spokojen se silným prožitkem získaným z průběhu hry.

3.4. Fotbaloví fanoušci

Smolík (2001) dále uvádí, že fotbalový fanoušek je ke kopané vázán prostřednictvím oblíbeného mužstva či konkrétního oblíbeného hráče. Má jistá očekávání k průběhu zápasu (resp. požaduje výhru „svého“ klubu) a díky identifikaci s mužstvem prožívá úspěchy i neúspěchy klubu.

Fanoušek například prožívá více nepotrestaný faul na „vlastního“ hráče a na tuto situaci mnohem bouřlivěji reaguje. (Slepička, 1990)

Fotbal je většinou jediným oblíbeným sportem fanouška. Fotbaloví fandové svoji identifikaci prezentují především oblečením (replikami dresů, klubovými šálami, kšiltovkami, tričky, vlajkami, odznaky apod.). Princip fandovství je založen na faktu,

že při zápasech v kopané vzniká určitý druh rivality, přičemž se příznivci jednoho týmu stávají skupinou s vlastní identitou a brání se proti těm, kteří ji narušují, tedy proti fanouškům soupeře. (Smolík, 2001)

Pro fotbalového fanouška je již charakteristické dělení na „MY“ (fanoušci klubu, dresu, barvy) a „ONI“ (fanoušci jiných klubů). (Slepička, 1990)

3.5. Fotbaloví chuligáni

Fotbaloví chuligáni se sdružují ve skupinách, které často mají i vlastní názvy. Tyto osoby přicházejí na stadiony s primárním cílem vyvolat konflikt či bitku s fanoušky soupeřova týmu. Bývají dobře organizováni a většinou je k sobě nepojí pouze klub, kterému fandí, ale i názory politické, rasové, národnostní apod.

Důležitá je pro ně identifikace. Vyznačují se svým stylem oblékání, mají vlastní šály a vlajky s motivem své chuligánské skupiny. Mají vlastní fanziny, webové stránky apod. Chuligánství se promítlo i do textů písní (viz příloha 2), především skinheadských a punkových skupin. (Mareš, Smolík a Suchánek, 2004)

Smolík (2002) přirovnává chuligánské skupiny k malým sociálním skupinám, protože splňují jejich kritéria (stabilita, strukturovanost, atraktivita, soudržnost, atd.)

Zvláštní skupinou, která se v posledních letech objevuje, jsou tzv. ultras. Jde o specifický typ chuligánů. Začaly vznikat jako fankluby, které se snažily podílet na bouřlivé atmosféře při fotbalových zápasech. Avšak rozlišení ultras od chuligánů je velice obtížné. (Mareš, Smolík a Suchánek, 2004)

4. Chuligánství

4.1. Chuligánství v Anglii

Chuligánství vzniklo v Anglii v šedesátých letech minulého století. Vznik můžeme spojit s vývojem subkultur (zejména skinheads). Popularita fotbalu v Anglii vzrostla po vyhraném mistrovství světa v roce 1966. Původně se skupiny skinheadů snažily chránit své teritorium (stadion, městskou část) před fanoušky soupeřova týmu. Pokud bylo třeba podporovat anglický národní tým, byla dočasně zapomenuta i rivalita mezi jednotlivými skupinami. V letech 1968-1969 se začaly formovat první velké skupiny skinheadů, které doprovázely týmy při jejich utkáních a to i venkovních.

V sedmdesátých letech z jednotlivých subkultur vznikaly chuligánské party. Členové postupně opouštěli skinheadskou vizáž. Pořádkové složky proto nemohly chuligány tak lehce identifikovat. Zvýšila se míra regionalismu, patriotismu a radikalismu.

Po tragických událostech v roce 1985 na Heyselově stadionu bylo na anglických stadionech během zápasů zakázáno pití alkoholu. Od té doby je chuligánství přísně trestáno. (Mareš, Smolík a Suchánek, 2004)

4.2. Chuligánství v ČR

Vznik chuligánství je možné datovat do osmdesátých let 20. století, kdy rostl počet incidentů na stadionech. V ČR nejde jen o fotbalové chuligánství, ale v některých lokalitách přebírají roli příznivci ledního hokeje. V druhé polovině devadesátých let v některých klubech postupně vznikaly chuligánské gangy s vlastními názvy a konzistentním členstvím. Na úrovni národní reprezentace neexistuje jednotná chuligánská scéna. Skupin podporujících jeden tým je většinou více. (Smolík, 2001)

4.3. Prevence a boj proti násilí a rasismu

Slepička (1990) píše o prevenci vzniku panických reakcí, protože spousta obětí mají na svědomí právě panické reakce (např. při požáru, zřícení tribun, ohrožování zbraní). Jako jednu z možností uvádí konstrukční a organizační opatření, která by snížila možnost vzniku pocitu ohrožení.

„Nejčastěji používanými opatřeními proti vzniku negativních akcí jsou represivní opatření vůči nejproblematičtěji se chovajícím divákům a diváckým skupinám v hledišti. Tato opatření mají značnou účinnost za podmínky, jsou-li uplatněna včas. Nejúčinnějším preventivním opatřením proti takovýmto divákům je zamezit jejich vstupu na stadión. V mnoha zemích, zejména však v Anglii, jsou již delší dobu v praxi uplatňována opatření vedoucí k omezení přístupu některých skupin fanoušků do hledišť.“ (SLEPIČKA, Pavel. *Sportovní diváctví*. Vyd. 1. Praha : Olympia, 1990. Represivní opatření, s. 145-146. ISBN 27-012-90.)

Dále Slepička (1990) uvádí tyto možnosti prevence:

- Nepouštět podnapilé diváky na stadion
- Prodávat lístek pouze výměnou za osobní údaje
- Neprodávat tvrdý alkohol na stadionech a zamezit tomu, aby si divák přinesl vlastní alkoholické nápoje
- Odebírat předměty, které mohou sloužit jako zbraň
- Zamezit vzniku „eurochuligánů“ (osoby, které cestují po celé Evropě, jen aby páchaly násilí)
- Za výtržnosti potrestat viníka odnětím svobody či peněžitou pokutou
- Rozhodčí mají značný vliv na emoce diváků, jejich rozhodování musí být rychlé a objektivní, proto by měl být rozhodčí zkušený – rozhodčí by měli podstupovat přípravu
- Umístění fanoušků soupeřících družstev do oddělených částí tribun

- Instalace kamer ke zjišťování výtržníků
- Více pořadatelů v hledištích

V roce 1995 zřídilo Ministerstvo vnitra a Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy Koordinační komisi, která je pověřena koordinací postupů v boji proti diváckému násilí a nevhodnému chování na fotbalových zápasech. Mezi její činnosti patří např. spolupráce s občanskými sdruženími a hromadnými sdělovacími prostředky za účelem eliminace diváckého násilí; preventivní, výchovná informační činnost, monitoring situace v oblasti diváckého násilí a nevhodného chování diváků při sportovních utkáních, zvláště při fotbalových zápasech.

Úkoly příslušníků Policie České republiky na úseku diváckého násilí jsou přímo upraveny závazným pokynem policejního prezidenta č. 100/2002. Na základě čl. 16 si policie dohodne se zástupci sportovního klubu jednání. Na něm vytipují riziková sportovní utkání, při kterých by mohlo dojít k násilí a následně pak tyto situace řeší (nasazení policejních posil při rizikových utkáních).

(http://hooligans-fotbal.blogspot.com/2008_06_01_archive.html)

Některé kluby se zaměřují zejména na prevenci, snaží se setkávat s problémovými fanoušky. Snaží se jim vysvětlit negativní dopady rasistických projevů. Televize v případě rasistických a antisemitských projevů vypíná zvuk ze zápasu. Avšak kluby většinou nechtějí těm, kteří hlásají rasistická gesta zakázat vstup na utkání, protože se bojí, aby na tom neprodělaly. Raději riskují pokutu.

(<http://vrabecjan.blog.idnes.cz/c/30801/Fotbal-to-je-hra-ale-take-rasismus-a-dute-hlavy.html>)

Evropská komise a UEFA (Unie evropských fotbalových asociací) připravily v roce 2008 spot proti rasismu na stadionech. Jde o to ukázat všem divákům, že všem jde o jeden cíl – o fotbal, o

gól. Spot poukazuje na to, že Evropa je sice mnohojazyčná, ale v každé zemi mají stejný výraz, *gól*.

(<http://www.rozhlas.cz/zpravy/zahranici/zprava/494117>)

V roce 2008 sehráli fotbalisté Mladé Boleslavi a Slavie zápas v tričkách s nápisy „VŠICHNI JSME BAREVNÍ“. (viz příloha 4)

(http://fotbal.idnes.cz/obrazem-barevni-fotbaliste-bojovali-proti-rasismu-na-stadionech-ph0-/fotbal.asp?c=A081028_144042)

4.4. Tresty

Anglie

Britská vláda stanovila podmínky pro státní dozor nad bezpečnostními opatřeními na stadionech. Každý stadion, na kterém se hraje profesionální fotbalové utkání, musí získat licenci od obce, na jejímž území působí.

Každý klub zaměstnává na plný úvazek bezpečnostního manažera, který je v pravidelném přímém kontaktu s bezpečnostními složkami státu. Mezi klíčová opatření patří propracovaný a obsáhlý výcvik pořadatelské služby.

Právní normy:

Zákon o fotbalovém diváctví z roku 1989 upravuje kontrolu vstupu diváků na fotbalové zápasy.

Úřad pro zákazy vstupu na fotbalová utkání ve Velké Británii vede evidenci, určuje, na které policejní stanici se bude chuligán v době utkání hlásit.

Zákon o fotbalových trestných činech z roku 1991 umožnil postihnout 3 nové přestupky v souvislosti s fotbalovým utkáním: vrhání předmětů na hrací plochu či aktéry hry; podílení se na

rasových útocích či na rasistických chorálech během fotbalových utkání; vniknutí na hrací plochu bez povolení.

Britská legislativa je průběžně upravována, v roce 2000 byl schválen zákon o fotbalové trestné činnosti a výtržnictví, který zrušil rozdíl mezi domácím a zahraničním zákazem vstupu na stadiony (pokud je soudně vydán, platí všude).

V rámci britské policie existují specialisté na divácké násilí se znalostí konkrétních chuligánských skupin. Každý klub profesionálního fotbalu má přiděleného minimálně jednoho kriminalistu, který je zodpovědný za shromažďování a předávání operativních informací o záměrech rizikových fanoušků.

Na základě zákona o policii z roku 1996 je stanovena povinnost poskytnout finanční prostředky policii za přítomnost na soukromé akci.

(www.cevro.cz/dwn/198260/207235_D_cs_14denik_2008_14.pdf)

Příklad trestů:

- Britský ministr vnitra David Blunkett nechal odebrat pasy 520 fotbalovým fanouškům. Má to zabránit násilí při kvalifikaci na mistrovství světa mezi Německem a Anglií. Dalších 200 fanoušků si pasy mohlo ponechat, ale anglický svaz jim neprodá vstupenky na zápas.
- Zákaz výjezdu rowdies Arsenalu na EURO 2000 (<http://www.hooligans.cz/index.php>)

Česká republika

Čeští zákonodárci se nechali inspirovat Anglií. Od nového roku vešel v platnost nový zákoník, ve kterém stojí, že výtržníkovi může být uložen trest v podobě hlášení se na předem určené služebně v době konání zápasu. Pro tyto osoby jsou vyčleněny speciální prostory, proto nejde o formu vězení. Výtržníka dokonce na stanici

nikdo nedrží, ale když odejde, považuje se to za maření úředního rozhodnutí.

Trestní rámec:

Na fotbalových a hokejových utkáních dochází nejčastěji k páchání trestné činnosti dle zákona č. 40/2009 Sb., trestního zákoníku:

- § 146 – Ublížení na zdraví;
- § 158 – Rvačka;
- § 228 – Poškození cizí věci;
- § 325 – Násilí proti úřední osobě;
- § 356 – Podněcování k nenávisti vůči skupině osob nebo k omezování jejich práv a svobod;
- § 358 – Výtržnictví;
- § 403 – Založení, podpora a propagace hnutí směřujícího k potlačení práv a svobod člověka;

Za porušení zákona hrozí chuligánovi dle zákona č. 40/2009 Sb., trestního zákoníku, § 76 – Zákaz vstupu na sportovní, kulturní a jiné společenské akce.

(http://portal.gov.cz/wps/portal/_s.155/696/_s.155/701?l=40/2009)

4.5. Chuligánství nejen na stadionech

Smolík (2002) ve svém článku píše, že násilí v souvislosti s fotbalem se dostává vně fotbalových stadionů. Dřívější bitky byly spontánní reakcí na průběh hry a odehrávaly se přímo na stadioně. Dnes už jsou ale na sportovních stadionech přísnější pravidla, proto se potyčky přesunuly mimo stadiony. V souvislosti s rozvojem

techniky téměř nelze zabránit střetům mezi jednotlivými chuligánskými skupinami. Přes mobilní telefon si chuligáni domluví místo a čas, kde bude bitka probíhat. Mají předem stanovená pravidla. Skupina, která prohraje, se na příští setkání lépe připraví a snaží se soupeřům porážku oplatit (tzv. vendeta).

(Smolík, 2004)

4.6. Příklady incidentů

Příklady incidentů v ČR:

- 1999 – baníkovští chuligáni napadli vlak vezoucí příznivce Olomouce, hozený kámen trefil jednu ženu do hlavy, žena na jedno oko oslepla
- 1999 – brněnský fanoušek vyhodil nevinného vojáka z vlaku, voják na místě zemřel
- 2004 – příznivci Baníku Ostrava zničili zařízení stadionu v Opavě, následovaly bitky v ulicích
- 2004 – Sparta zaplatila pokutu 39 500 eur za rasistické projevy svých fanoušků (Liga mistrů, Lyon – Sparta)
- 2005 – Sparta dostala pokutu 32 000 tisíc eur za rasistické projevy fanoušků a musela uzavřít část hlediště na příští zápas, čímž přišla o výdělek
- 2009 – v Jihlavě napadli fanoušci rozhodčího hokejového utkání při odchodu do šaten

Příklady incidentů v Anglii:

- 1974 – Leeds proti Lyonu; během zápasu skupina hooligans z Leedsu zaútočila na francouzské fanoušky a vytrhávala sedačky a jiné zařízení stadionu a používala je jako zbraně proti francouzské policii

- 1988 – utkání Anglie - Skotsko „Výtržnosti začaly již ve vlaku do Londýna, kdy jeden z ‚fotbalových příznivců‘ v podnapilosti vypadl za jízdy z okna a vážně se zranil. V londýnském metru skotští fanouškové zdemolovali vlakovou soupravu a přerušili provoz. Samotné utkání na stadionu ve Wembley provázely od začátku do konce šarvátky mezi skotskými a anglickými fanoušky, kterým ani policie nebyla schopna plně zamezit. Po skončení utkání výtržnosti a násilnosti zaplavily ulice Londýna. Ani další přivolané polocejní posily nemohly zabránit rozsáhlým materiálním škodám a četným zraněním, jež byly výsledkem vzájemných bitek mezi skupinami fanoušků. Výsledkem agresivních akcí byl jeden mrtvý, devadesát zraněných a více než dvě stě zatčených.“ (SLEPIČKA, Pavel. *Sportovní diváctví*. Vyd. 1. Praha : Olympia, 1990. Agresivita v chování sportovního diváka, s. 110. ISBN 27-012-90.)
- 1989 – do vyprodaného stadionu v Hillsborough vnikly tři tisíce liverpoolských fanoušků bez vstupenek, lidé v sektoru nemohli nikam uniknout, 95 lidí zemřelo
- 2000 – srážky fanoušků klubů čtvrté anglické ligy v Rotherhamu měly za následek smrt jedenačtyřicetiletého muže; Terry Coles byl pošlapán policejním koněm v přestřelce, při níž létaly kameny a kusy cihel
- 2001 – fanoušci Liverpoolu a Birminghamu se v noci, den před finálovým zápasem anglického ligového poháru, střetli v ulicích Cardiffu; Příznivci obou týmů sváděli bitky po celém velšském hlavním městě. Potyčky se podle policejní mluvčí obešly bez vážných zranění. Podle některých informací si hooligans prostřednictvím internetu domlouvali místo střetu.

- 2004 – fanoušek Jason Perryman rasisticky urážel útočníka Birminghamu, dostal pokutu 1000 liber a pět let nesmí na stadion

Příklady ve světě:

- 1985 - smrt 39 italských diváků během finále PMEZ mezi FC Liverpool a italským týmem Juventus, hrané na Heysel Stadium v Bruselu (tato událost odstartovala boj proti chuligánům po celé Evropě)
- 2000 – fanoušci tureckého klubu Galatasaray Istanbul uřízli ucho příznivci městského rivala Fenerbahce
- 2000 – při rvačce fotbalových fanoušků brazilských týmů Corinthians a FC Sao Paulo zahynul osmnáctiletý student; fanoušci Corinthians byli jen čtyři, zatímco příznivců Sao Paula asi sto
- 2001 – trnavští chuligáni napadli autobus s košickými fotbalisty, spletli si ho s autobusem košických fanoušků
- 2002 – Slovensko – Anglie; slovenský fotbalový svaz dostal pokutu za rasistické urážky
- 2003 – španělská Compostela; fanoušek byl „vlastními“ dvakrát bodnut nožem do ledvin, protože se snažil zabránit útoku na restauraci, útok nepřežil

(<http://ihs.mysteria.cz/develhool.htm>;

<http://ihs.mysteria.cz/archiv.htm>;

<http://www.hooligans.cz/index.php>)

Největší tragédie spojené s fotbalem. (viz příloha 3)

5. Výzkumná část

5.1. Metodologie

Pro studium životního příběhu byla vybrána metoda polostrukturovaného rozhovoru. Předem byly stanoveny okruhy témat pro rozhovory (zaměstnání a vzdělání rodičů a dotazovaných, partnerské vztahy, životní styl, bydlení, ideologie dotazovaných, bojové sporty, návyky...).

Celkem se tohoto výzkumu účastnilo šest jedinců. Protože je velice obtížné proniknout do světa fotbalových chuligánů (př. Baník Ostrava, Sparta Praha), byli pro tuto studii vybráni fanoušci hokejoví, resp. pardubičtí. Jak bylo uvedeno v teoretické části, v některých lokalitách přebírají úlohu fotbalových chuligánů příznivci hokeje. Takovým případem jsou Pardubice, kde je hokej mnohem populárnější než fotbal.

Chuligáni nebyli vybíráni podle žádného zvláštního klíče. Na doporučení známých z hokejového prostředí (fanoušků, pořadatelů a ochranky) bylo osloveno šest jedinců. Dotazování byli předem seznámeni s průběhem rozhovoru, s jeho účelem a dalším využitím.

Při průběhu rozhovorů nebyly větší potíže. Jen začátky byly z mé strany občas rozpačité, protože se s těmito lidmi běžně nesetkávám. Dotazování ale byli velice ochotní a trpělivě odpovídali na mnou položené otázky.

Všechny rozhovory se konaly na veřejně přístupném místě, především v kavárnách. Prostředí nebylo nijak výrazně hlučné, takže se dotazování mohli dostatečně soustředit na otázky. Jejich odpovědi byly zaznamenávány pomocí nahrávacího zařízení i ručně psaných poznámek. Pro upřesnění a doplnění byl využito i telefoního spojení.

Z důvodu anonymity jsou uvedena smyšlená křestní jména.

5.2. Vlastní výzkum

Luboš 26 let

Matka – ošetřovatelka; otec – dělník; rozvedeni, když mu bylo 11 let

Bratr – 29 let

Vzdělání – SOÚ

Práce – skladník; v současné době bez práce

Kouří (krabičku denně), pije

Partnerky – hodně střídá; bez dětí

Neonacista, oblečení značky Lonsdale

Úryvek z rozhovoru:

Jak jsi se dostal k hokeji? „Vzal mě tam táta. Po rozvodu našich to byl jedinej čas, kterej jsem s ním trávil. Byl jsem šťastnej, když mě vzal mezi svý kámoše.“ Máš nějaké fandovské vybavení? Dres, šálu apod.? „No jasně, to musí mít snad každej, ne? Mám dres i šálu, čepici...“ Chodíš na hokej pořád s tátou? „Ne, teď už chodím se svojí partou.“ Kolik vás je v partě? „Je nás pět.“ Trávíte svůj čas jen na hokeji, nebo jste neustále v kontaktu? „Jsme spolu skoro pořád, řekl bych. Přes tejděn se scházíme většinou u někoho doma, dáme pár piv, pokecáme, probereme, co je kde novýho. Kde si třeba rychle přivydělat a tak.“ ... Perete se? (smích) „Skoro pořád.“ Děláte to cílevědomě, nebo jen tak z nudy? „Nikdy nic neděláme jen tak z nudy. Snažíme se o to, aby nám ostatní nekecali do našeho přesvědčení. Spousta lidí to nechápe a v naší zemi, je dost těžký, na rozdíl od Ameriky a Dánska, prosadit svůj názor a myšlenku.“... Takže se perete jen tehdy, když vás někdo slovně či fyzicky

napadne? „Asi tak nějak. Fyzickej kontakt přímo nevyhledáváme, ale když to musí bejt, tak se tomu nebráníme.“ *Bydlíš sám, v domě, bytě?* „Teď žiju zase s matkou v bytě, pač jsem bez práce a nemám kde bydlet, ale je to vopruz.“ *Takže se chceš asi co nejdřív osamostatnit, že?* „Jasně.“ *A co partnerka, máš nějakou?* „Nemám a nehodlám to měnit.“ *Děti asi taky nemáš.* „Ještě to tak!“ ... *Víš o novém trestním zákoníku, který vešel letos v platnost?* „Jo, vím. Četl jsem o tom.“ *Neodradí tě možný zákaz vstupu na utkání?* „Ne, na staďáku se totiž nikdy nervu. Když už to musí bejt, počkám si na bitku až po zápase, aby na mě fízlové nemohli...“ (smích) *Už jsi byl někdy zatčený?* „Jo, byl.“ *A za co?* „Za nějakou tu rvačku a za projevy rasismu.“ *Dostal jsi nějaký trest?* „Dostal jsem veřejně prospěšný práce.“

Lumír 24 let

Matka – účetní; otec – neznámý

Žádní sourozenci

Vzdělání – SŠ obchodní akademie

Práce – pojišťovací agent

Nekouří, pije příležitostně

Partnerky – hodně štírdá; děti nemá

Nevyznává žádnou ideologii

Úryvek z rozhovoru:

Jaký jsi měl dětství? „Nic moc. Kolikrát jsme neměli co du huby. Matka byla samoživitelka. Až do doby, kdy ji zaměstnala větší společnost, mohlo mi bejt čtrnáct.“ *Co otec?* „Nevím, nikdy jsem ho nepoznal. Máma mi o něm nechce nic říct. Myslím si, že jí dost ublížil.“ *Co nebo kdo tě přivedl na hokej?* „Jednou jsem šel s kamarádama a potkal jsem tam fajn lidi.“ *Kolik ti bylo?* „Bylo to na základce, asi v 7. třídě. Od té doby chodím pořád.“ *Nevypadáš na chuligána. Jak ses k tomu dostal?* „Neřekl bych, že jsem zrovna chuligán, jen se rád porvu po zápase.“ *Jdeš do rvačky sám, nebo s partou?* „To přijde na to. Rozhodně je lepší porvat se s partou, ale když se nikdo ze známých neobjeví, jdu do toho sám.“ *Nebojíš se převahy?* „Ne, nebojím. Nakonec se vždycky někdo najde, kdo mně pomůže.“ *Co přítelkyně? Máš nějakou?* „Teď pracuju na něčem novým.“ (smích) *Máš děti?* „Ne, nemám.“ *Plánuješ se usadit?* „Ani náhodou. Jsem spokojenej, jak to je.“ *Kde bydlíš?* „Bydlím s mámou. Je lepší jí jednou tisícovkou zalepit hubu, než abych někde musel platit nájem.“ ... *Víš o novém zákoníku, který vešel v lednu v platnost?* „Jasně, vím o tom, na fóru už o tom byla zmínka.“ *A neodradí tě nové zákony?* „Ne, neodradí. Akorát si musím dávat větší pozor, to je všechno.“ ... *Už tě někdy zatkli?* „Ne a doufám, že se jim to nikdy nepovede. Pochybuju, že by mě někdo zaměstnal, kdybych měl záznam v rejstříku.“

Leoš 24 let

Matka – učitelka na střední škole; otec – dělník

Sestra – 11 let

Vzdělání – SOÚ (zedník)

Práce – dříve jako zedník, dnes jako vyhazovač

Kouří (více než krabičku denně), pije (většinou o víkendu a v den zápasu)

Partnerky – nestřídá; děti nemá

Skinhead, oblečení značky Umbro

Úryvek z rozhovoru:

Jaký jsi měl dětství? Co škola? „Jaký asi, když máš matku učitelku a ještě na střední. Dlouho mi trvalo, než jsem všechny přesvědčil, že na mě matka nemá žádný vliv. Samozřejmě jsem měl nějaký ty důtky, šikana...“ *Máš drobnou postavu, jak ses ubránil silnějším?* „To není o postavě. To je prostě o tom, kdo dá první ránu a navíc jsem od dvanácti chodil na karate.“ *Kdy jsi začal chodit na hokej?* „Poprvý mě vzal táta, nepamatuju si to, byl jsem malej.“ *Kdy fandění přerostlo v chuligánství?* „Kolem šestnácti jsem začal chodit s partou, kámoše si vodchytla skupinka pěti lidí, nás ale bylo víc. Podali jsme si je.“ *Jak ti bylo, když jste si je podali?* „Úplně skvěle, takovej pocit jsem předtím nezažil.“ *A co ten kamarád?* „Pár modřin a zlomenej nos...“ *Co všechno se změnilo po této události?* „No hodně. Nikdo z naší party už na hokej nechodí sám, chodíme vždycky ve skupince. Stala se z nich moje rodina.“... *Jak to máš s bydlením?* „Ve dvaadvaceti jsem se přestěhoval na vesnici do baráku po babce.“ *Proč na vesnici, není to z ruky?* „Není, mám auto, navíc je bydlení zadarmo, nemusím platit nájem, je tam klid. Navíc jsem si tam našel mladou.“ *Jak dlouho spolu jste?* „Bude to rok a půl.“ *Plánujete svatbu? Co děti?* „Neplánujem, nejsou na to prachy, dneska svatba něco stojí. Navíc jsme ještě mladý.“ *Kolik je přítelkyni?* „Dvacet.“ *Nevadí jí tvůj koníček?* „Nevadí, na stadionu jsme se poznali, ona ví, co jsem zač, proto si mě taky vybrala. Občas se s náma jde i porvat.“... *Víš o novém zákoníku, který vešel v lednu v platnost?* „Slyšel o tom něco, ještě jsem si ale nepřečetl podrobnosti. Určitě si to ale přečtu...“ (smích) *Takže víš, že ti můžou zakázat vstup na utkání?* „Jasně, že vím.“ *Neodradí tě to?* „Určitě ne.“ *Už tě někdy policie zatkla?* „Jo, zatkli mě, ale to mi bylo sedmnáct. Nemělo to nic společnýho s hokejem. Dělalí zátah

v hospodě a nadejchal jsem 1,7 promile.“ *V souvislosti s hokejem jsi tedy zatím žádné problémy s policií neměl?* „Zatím ne. Dáváme si s klukama pozor.“ ... *Porval ses někdy na stadioně?* „Na stad'áku se nervem. Je tam moc fízlů a není kam utýct. Rveme se po zápase někde venku. Radši dál od stad'áku...“ (smích)

Lukáš 27 let

Matka – kadeřnice; otec – nevlastní – řidič

Bratr – 18 let, SOÚ

Vzdělání – základní škola, SOÚ nedodělal

Práce – dříve jako vyhazovač; v současné době pracuje na černo jako dělník

Byl v podmínce za ublížení na zdraví

Kouří (2 krabičky denně), pije (většinou 7 dní v týdnu)

Partnerky – hodně střídá, s 1 bývalou má dítě, ale nevidá se s nimi

Neonacista, oblečení značky Lonsdale

Úryvek z rozhovoru:

Jaký jsi měl dětství? „Nic moc. Ve škole jsem nevynikal... Fotr mi brzo umřel, pak si matka vzala Aleše a od té doby to šlo z kopce.“
Proč? „Protože je to magor.“ *A v čem jste si nerozuměli?* „Úplně ve všem. Cokoliv jsem udělal, bylo špatně. Dost mě mlátil, úplně za všechno.“ *Můžeš mi říct něco konkrétně?* „Třeba za známky ve škole, ale i za to, že jsem při jídle jedl s otevřenou pusou. Nesnášel mě.“ *Kde pracuješ?* „Teď zrovna nikde, jsem na pracáku už třičtvrtě roku.“ *Kde bereš peníze, od pracáku určitě moc*

nedostaneš? „To je pravda, od pracáku jsem už pár měsíců neviděl ani korunu. Přivydělávám si u kámoše, pomáhám mu ve firmě...“
Co jsi dělal předtím? „Pracoval jsem jako vyhazovač. Bavilo mě to. Občas jsem někomu dal přes hubu...“(smích) *A proč jsi toho nechal? „No, jednou jsem zmlátil černou tlamu, dostal jsem za to podmínku.“ Černou tlamu? Koho tím myslíš? „Cikána.“ Proč jsi ho zmlátil? „Blbě se na mě koukal.“ Takže ty nemáš rád rómy? „Nesnáším ty kur...“ ... Víš o novém zákoníku, který v lednu vešel v platnost? „Víš, že o něm vím.“ Změnilo se pro tebe něco, když víš, že ti můžou zakázat vstup na utkání? „Ani ne, rvali jsme se předtím, budem se rvát dál. Někdy zákony mi můžou bejt u pr...“ (smích) ... Ale říkal jsi, žeš dostal podmínku, nebojíš se, že by to ted' mohlo být „na tvrdo“? „Nebojím, je mi to jedno.“ ... Máš přítelkyni nebo ženu? „Ženskou nemám. S žádnou to nevydrží dýl než pár týdnů.“ Co děti? „No, mám prej jednoho syna.“ Prej? Ty to nevíš jistě? „S jednou jsem se vyspal a prej je to moje, ale nevidám se s ní, nezajímá mě to.“ ... Proč jsi nedodělal školu? „Nebavilo mě to. Potřeboval jsem prachy, abych mohl vypadnout z domu.“*

Leopold 20 let

Matka – zdravotní sestra; otec – nevlastní, podnikatel

Sestry – 10 a 12 let

Vzdělání – studuje VŠ

Práce – občasné brigády

Kouří (krabičku denně), pije (3 – 4 dny v týdnu)

Partnerky – žádné nemá; děti nemá

Skinhead, oblečení značky Umbro

Úryvek z rozhovoru:

Jaký jsi měl dětství? „Celkem v pohodě.“ *S kým z rodičů máš lepší vztah?* „S nevlastním tátou jsem měl vždycky skvělejší vztah, lepší než s mámou.“ *Jak ti to šlo ve škole?* „I přestože jsem se neučil, všechno mi vycházelo. Na střední už to bylo horší. Teď na vysoký to jde.“ *A co se stalo na střední?* „V šestnácti mě máma vyhodila z domu.“ *A co se tenkrát stalo?* „Měl jsem pozitivní test na drogy. Abych byl přesnější tak na trávu.“ *Kvůli tomu tě vyhodila?* „No, jenom kvůli tomu ne, bylo to tak nějak ten rok hektickej. Začal jsem dostávat špatný známky, pak mě kluci převědčili, abych šel s nima na fotbal. Hrála tenkrát Sparta proti Slávii. Porvali jsme se tam jak koně. Máti si mě musela vyzvednout na fízlárně. Poslední kapkou asi ale byly ty drogy. Dali jsme si s klukama jointa a co čert nehtěl, máti koupila testy.“ *Co se dělo potom?* „Odstěhoval jsem se k nevlastnímu otci. Trochu jsem se z toho dostal. Jak se říká, jiný kraj, jiný mrav.“ *Takže teď už nejezdíš na fotbal?* „Ne, přesedlal jsem na hokej. Tady v tom městě to žije a navíc jsou tady bezvadný lidi. No a když si chceš trošku zařádit, tak to tady zvládneš taky.“ (smích) *Jak vypadá tvůj obvyklý den před utkáním?* „No nejdřív si odbydu přednášky a semináře, znáš to. Pak se s kámošema sejdem v hospůdce, dáme pár pifsonů. No, musíme se dobře připravit. Cestou převrátíme nějakou tu popelnici a tak. Na utkání se snažíme vyprovokovat nějakou skupinku cizáků na bitku. Když se to povede, je o zábavu postaráno.“ *Co když se to ale nepovede? Co když se nikdo nechce prát, nebo vám v tom někdo zabrání, třeba policie?* „V takový dny zajdem tam, kde se to hemží přičmoudlejšma a pobijem se s nima.“ *Ty máš něco proti etnickým menšinám? Rómům?* „Neřekl bych něco, prostě a jednoduše je nesnáším.“ (smích) ... *Slyšel jsi o novém trestním zákoníku, který je*

od letoška platný? „Samozřejmě, pravidelně to sleduju. Začínáme se v některých ohledech přibližovat západu.“ Tebe to neodradí? To, že můžeš dostat zákaz vstupu na utkání? „To víš, že se mi to nelíbí, ale že by mě to odrazovalo, to ne. Budu si jen muset dávat pozor, už to není taková sranda jako dřív. Nemůžu si dovolit mít záznam kvůli tátovi, určitě by z toho neměl radost.“

Libor 32 let

Matka – nevlastní, prodavačka; otec – dělník

Bratr – 30 let, sestra – 27 let

Vzdělání – SOÚ automechanik

Práce – podnikatel

Kouří (více než krabičku denně), pije (o víkendu, v den zápasu)

Manželka 28 – podnikají spolu; syn 2 roky

Neonacista, oblečení značky Lonsdale

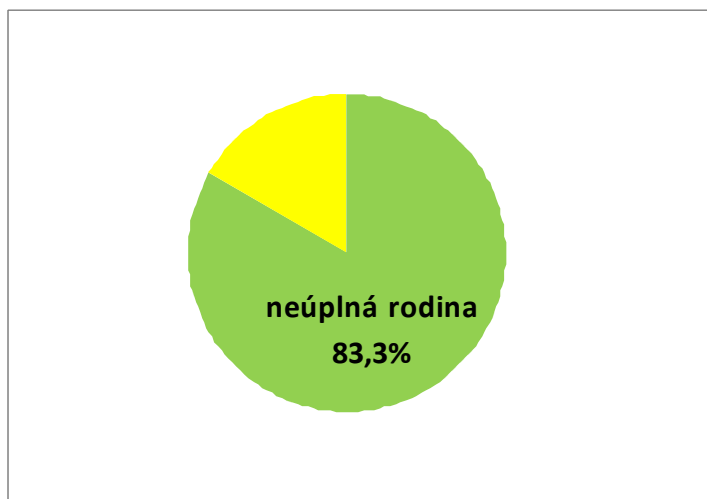
Úryvek z rozhovoru:

Pamatuješ si, kdy jsi byl poprvé na hokeji? „To si pamatuju jako včera. Bylo mi třináct. Do Pardubic přijela Sparta...“ Kdo tě vzal na hokej? „Vzal mě táta. Byl to dárek k narozeninám.“ Začal jsi pak chodit pravidelně? „Hned ne, až tak od sedmnácti, to jsem si koupil první permici, byl jsem na to tenkrát hrdej.“ Máš fanouškovskou výbavu? „Mám dres a šálu, abych zapadnul do davu...“ Bydlíš v bytě nebo v baráku? „Mám svůj baráček, nedaleko Pardubic.“ Co partnerky? „Mám manželku.“ Jak se tváří manželka na tvoje „fandění“? „No, co může dělat, jednou si mě vzala...“ (smích)

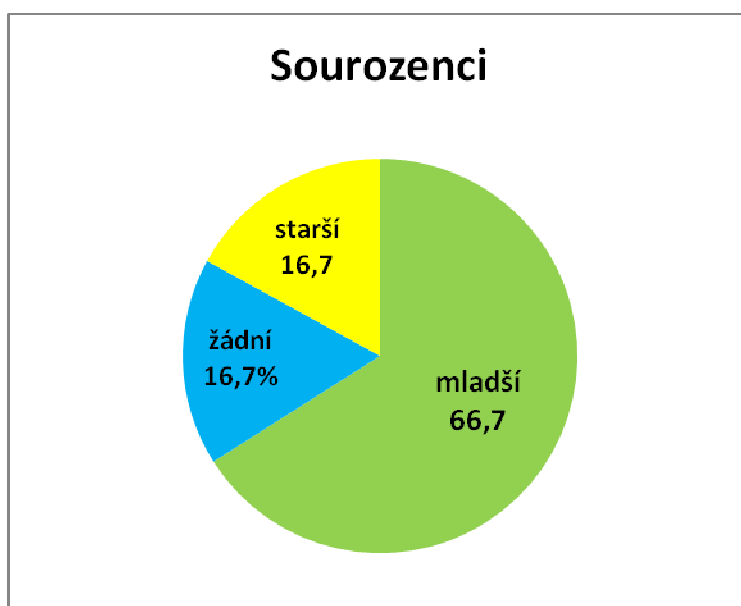
Nevadí jí to? „To víš, že jí to občas štve, hlavně když přijdu po ne dost vydařený bitce. To se mnou třeba dva dny nemluví, ale já jí koupím kytku a je to v poho.“ *Jak často se bitka nevydaří?* „Moc často ne. V partě všichni děláme ňákej bojovej sport...“ *Kolik vás je v partě?* „Je nás šest.“ *Jak to vypadá v den zápasu? Scházíte se až na stadioně?* „Ne, sejdem se vždycky v hospodě a pak se jde teprv na hokej.“ ... *Víš o tom, že od ledna vešel v platnost nový trestní zákoník?* „Samozřejmě, to víme všichni.“ *Neodrazuje tě to, že ti můžou zakázat vstup na utkání?* „Neřekl bych, že mě to odrazuje, ale mám povinnosti vůči rodině, tak si musím dávat bacha, abych do něčeho nevlít.“ ... *Máš teda děti?* „Mám syna, jsou mu dva. Hrozně se těším, až vyroste a já ho vezmu s sebou na hokej.“ *Myslíš, že ti to manželka povolí?* „Bude muset. Hokej patří mezi nejdůležitější věci v mém životě...“

5.3. Shrnutí výsledků výzkumu

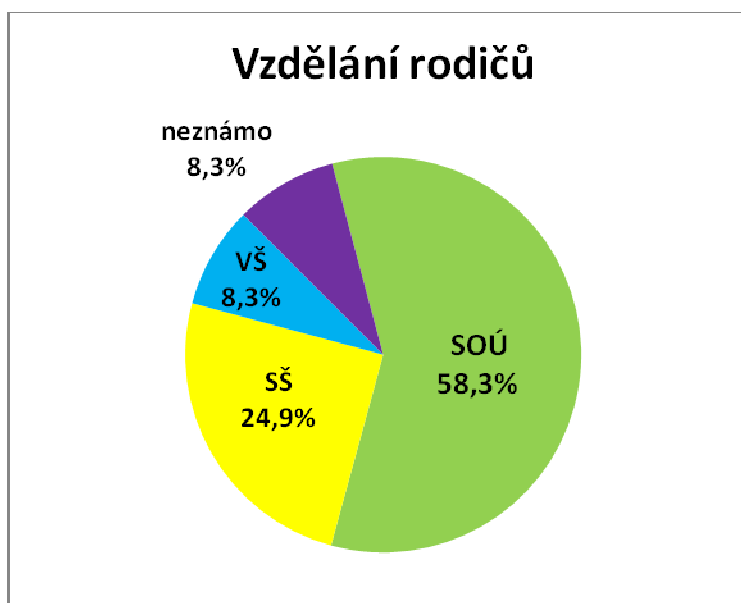
- U dotazovaných jsem se v první řadě zaměřila na to, z jakých rodinných poměrů pocházejí. Až na jednoho dotazovaného pocházejí z rodin neúplných.

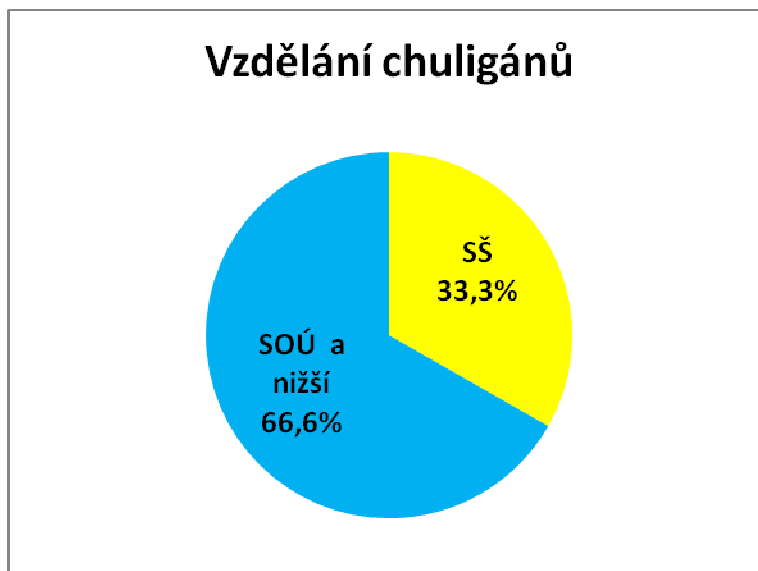
- Další studie se zaměřila na sourozence. Jeden z dotazovaných je jedináček. Jeden má staršího sourozence. Dvě třetiny mají sourozence mladší.

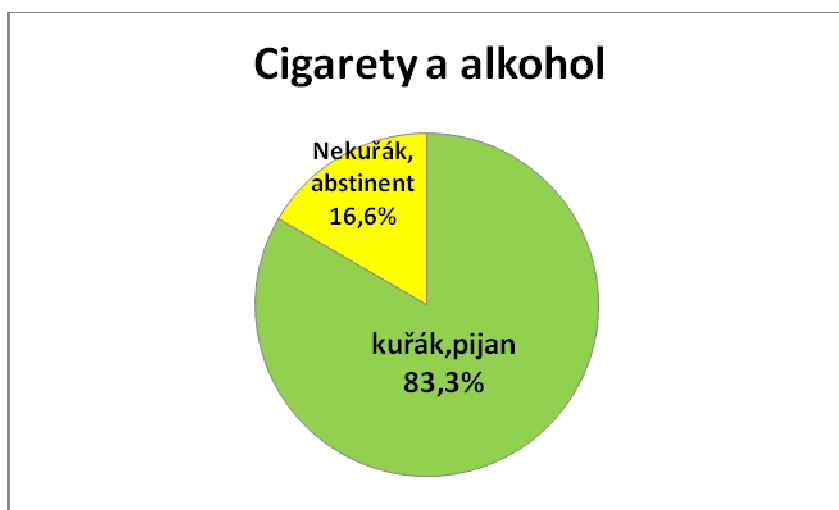
- Více než polovina rodičů má nižší vzdělání než středoškolské s maturitou.

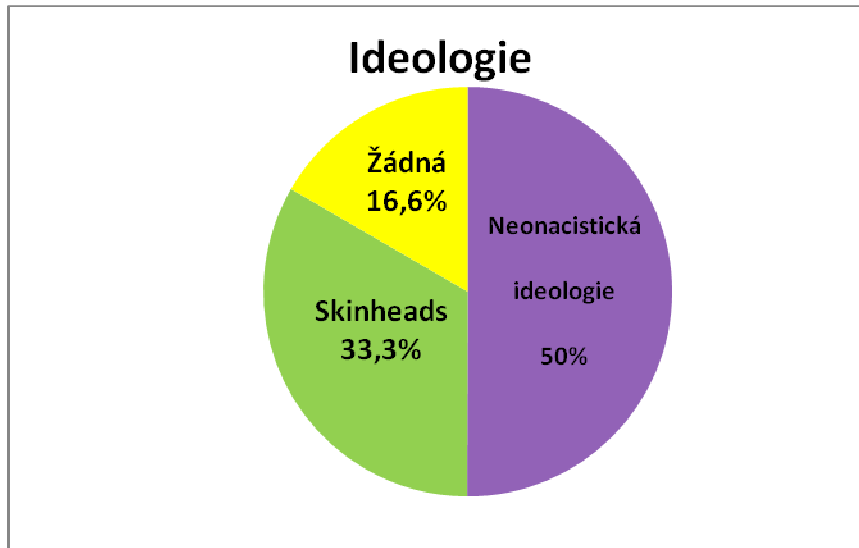
- Pouze jedna třetina chuligánů má středoškolské vzdělání s maturitou, jeden má nejvyšší dosažené vzdělání základní školu.

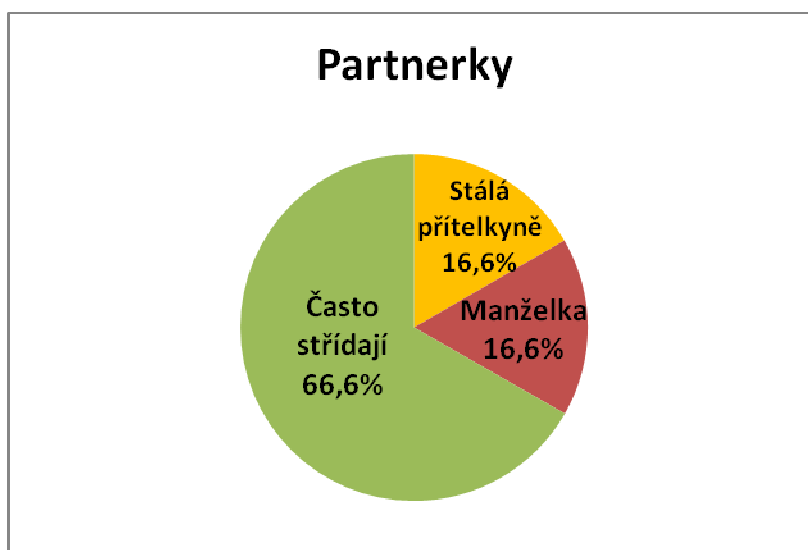
- Až na jednoho nekuřáka všichni kouří minimálně jednu krabičku cigaret denně a více než tři dny v týdnu konzumují alkohol ve větší míře.

- Polovina dotazovaných se hlásí k neonacistické ideologii, další třetina ke skinheads. K tomu také patří způsob oblékání. Dotazovaní mají nejraději oblečení značky Lonsdale a Umbro.

- Z rozhovorů dále vyplynulo, že pouze jeden chuligán má manželku, jeden stálou přítelkyni, ostatní partnerky hodně střídají.

- Všichni dotazovaní mají zálibu v nějakém bojovém sportu. Sami tvrdí, že bez toho by se ve rvačkách neobešli.
- Na otázku: *Je pro tebe prioritou hokej, nebo rvačka?* U většiny vítězí *rvačka*. Nezáleží jim na tom, jestli pardubický tým vyhraje, ale jestli se jim podaří vyprovokovat bitku s chuligány soupeřova týmu.
- Znají nový trestní zákoník, který umožňuje uložit trest v podobě zákazu vstupu na sportovní utkání.
- Všichni chodí na hokej v partách, skupinkách (většinou 4-6 lidí). Tyto party jsou pro ně velmi důležité. Velkou roli hraje sounáležitost a soudržnost v partě. Nescházejí se spolu pouze v den utkání, ale tráví spolu čas např. o víkendech.
- Mají fandovské vybavení (dresy, šály, čepice, odznáčky apod.).

Z výše uvedených zjištění můžeme vyvodit možné příčiny vzniku sociálně deviantního chování. Proč se právě z těchto mužů stali chuligáni?

První příčinou může být to, že většina z nich pochází z neúplných rodin, zejména z těch, kde chybí otec. Možná že právě nedostatek autority a vzoru sehrál roli v utváření jedince a chování. Matky samoživitelky to neměly jednoduché, mnohdy si chodily přivydělávat na brigády, nebo měly dokonce dvě zaměstnání. Jejich dospívající synové měli volnost, kterou matky nemohly anebo nechtěly kontrolovat.

Další možnou příčinou je negativní zážitek v dospívání, kdy se utváří morální hodnoty jedince. Po špatné zkušenosti se může jedinec dostat do party, vůbec to nemusí být chuligán, jen se jich „chytne“. Postupně začne dělat to, co ostatní. Chuligánské party, obdobně jako jiné party a gangy, cítí soudržnost, sounáležitost,

zázemí. Dokonce zde panuje až rodinná pohoda, té se jim v dětství a dospívání tolik nedostávalo. Členové party přejímají názory ostatních členů, jejich ideologii, víru, přesvědčení, chuligánství.

Životní styl všech dotazovaných je v několika ohledech velmi podobný. Většina z nich často chodí do hospody, kde zkonsumují velké množství piva a tvrdého alkoholu a ještě k tomu vykouří krabičku cigaret. Trvalé vztahy se jim povětšinou vyhýbají. S bydlením a prací je to obdobné. Většina z dotazovaných byla, nebo je, vedena na úřadu práce více než jeden rok, ať už soustavně, nebo s přestávkami.

Právě frustrace z nedostatku peněz je další možnou příčinou. Někteří chuligáni uvedli, že ze sebe potřebují dostat vztek, nejlépe tak, že někoho zmlátí. Všichni dotazovaní mají za sebou průpravu v nějakém bojovém sportě. Proč tedy v tomto sportu nezkusí uspět a neobjíždějí turnaje, kde by mohli bojovat s protivníkem a ukojit tak svoji touhu? Protože boj podle pravidel, s chrániči na zuby a rukavicemi, je neuspokojuje. Mají raději, když se mohou poprat bez pravidel, na ulici, nebrat ohledy.

Z rozhovorů dále vyplynulo, že nový trestní zákoník, který nabyl účinnosti v lednu letošního roku, je neodrazuje od páchání sociálně deviantního chování. Jen, jak sami tvrdí, si budou dávat větší pozor. Je fakt, že na hokejovém stadioně v Pardubicích dochází k násilnému chování, resp. ke rvačce, velmi zřídka. Za to vulgariismům a rasistickým pokřikům se nevyhne ani publikum v Pardubické aréně. Chuligáni si ale rvačky rozhodně ujít nenechají. Po zápase zkusí svoje štěstí raději ve větší vzdálenosti od stadionu. Někteří dotazovaní už dokonce byli trestaní, ale ani pokuty a veřejně prospěšné práce je v jejich chování nedonutí udělat změnu.

Chuligánské skupinky mají většinou čtyři až šest členů. Tyto skupinky se navzájem znají. Když je potřeba, spojí svoje síly proti nepříteli.

Na hokejovém utkání jsou většinou k nerozeznání od ostatního publika. Všichni chodí do „kotle“ (také se naz. jižní tribuna, prostor pro fanoušky Pardubic, jediná místa na stadionu, kde se stojí), mají na sobě dresy a šály, aby nebyli nápadní. Tribuna pro fanoušky hostů je napravo od kotle a je od sektoru domácích oddělena vysokou sítí, u které navíc stojí místní ochranka. K fyzickému napadnutí přímo na stadioně tedy prakticky nedochází.

Chuligáni si však na stadioně neodpustí jiné sociálně deviantní chování. Už byl zmíněný vulgarismus a rasismus. (Nutno dodat, že tohoto chování se nedopouštějí pouze chuligáni.) Dále se nerozpakují s vhadzováním předmětů na hrací plochu, např. plastové lahve, mince.

Závěr:

Práce byla zaměřena na sociálně deviantní formy sportovního fanouškovství. Zabývala se historií diváctví a vznikem chuligánství. Byly objasněny rozdíly mezi diváky, fanoušky a chuligány. Práce nastínila možnou prevenci proti výše uvedeným formám fanouškovství. Poodhalila snahu boje proti rasismu a jiným nežádoucím formám chuligánství, hlavně pak v Anglii a v České republice.

Druhá, výzkumná část práce byla zaměřena na studium životních příběhů pardubických hokejových chuligánů.

Cílem výzkumu bylo dostat se k chuligánům, zmapovat jejich rodinné podmínky, životní styl. Zjistit, zda vyznávají nějakou ideologii, co je pro ně prioritami, jaké mají vzdělání jejich rodiče i oni sami. Dále zjistit, co mají společného, v čem se rozcházejí.

Tyto cíle byly splněny.

Seznam použité literatury:

- GEIST, Bohumil. *Sociologický slovník*. Vyd. 1. Praha : Victoria Publishing, 1993. 647 s. ISBN 80-85605-28-7.
- HENDL, Jan. *Kvalitativní výzkum: základní metody a aplikace*. Vyd. 1. Praha : Portál, 2005. 407 s. ISBN 80-7367-040-2.
- HRČKA, Michal. *Sociální deviace*. Vyd. 1. Praha : Sociologické nakladatelství, 2001. 302 s. ISBN 80-85850-68-0.
- MACHO, Milan. *Fotbal - vášeň 20. století : Historie fotbalu ve faktech, názorech a obrazech*. Vyd. 1. Praha : Brána, 1996. 494 s. ISBN 80-85946-27-0.
- MAREŠ, Miroslav; SMOLÍK, Josef; SUCHÁNEK, Marek. *Fotbaloví chuligáni : Evropská dimenze subkultury*. 1. Brno : Centrum strategických studií : Barrister & Principal, 2004. 181 s. ISBN 80-903333-0-3.
- MIKŠÍK, Oldřich. *Hromadné psychické jevy : Psychologie hromadného chování*. Vyd. 1. Praha : Karolinum, 2005. 269 s. ISBN 80-246-0930-4.
- NAKONEČNÝ, Milan. *Motivace lidského chování*. Vyd. 1. Praha : Academia, 1997. 270 s. ISBN 80-200-0592-7.
- NAKONEČNÝ, Milan. *Sociální psychologie*. Vyd. 2., rozš. a přeprac. Praha : Academia, 2009. 498 s. ISBN 978-80-200-1679-9.
- OLIVOVÁ, Věra. *Lidé a hry : Historická geneze sportu*. Vyd. 1. Praha : Olympia, 1979. 606 s. ISBN 27-076-79.
- PRŮCKNER, František. *Čtyřicet let v hledišti Sparty : Zpověď fotbalového fanouška*. Vyd. 1. Praha : Bohemia, 1998. 398 s. ISBN 80-85803-28-3.
- SLEPIČKA, Pavel. *Sportovní diváctví*. Vyd. 1. Praha : Olympia, 1990. 209 s. ISBN 27-012-90.

- SMOLÍK, Josef. Chuligánství nejen na fotbalových stadionech. *Psychologie dnes*. 2002, roč. 8, č. 7-8, s. 14-15. ISSN 1212-9607.
- SMOLÍK, Josef. *Psychologické aspekty fotbalového diváctví*. Brno, 2001. 53 s. Bakalářská práce. Masarykova univerzita, Fakulta sociálních studií.
- VANĚK, Karel, et al. *Malá encyklopedie fotbalu*. Vyd. 1. Praha : Olympia, 1984. 404 s. ISBN 27-042-84.
- VÁGNEROVÁ, Marie. *Psychopatologie pro pomáhající profese : Variabilita a patologie lidské psychiky*. Vyd. 2. Praha : Portál, 2000. 444 s. ISBN 80-7178-496-6.

Internetové zdroje:

- Portál veřejné správy ČR , trestní zákoník; dostupné z WWW:
http://portal.gov.cz/wps/portal/_s.155/696/_s.155/701?l=40/2009
- Interhooligans; dostupné z WWW:
<http://ihs.mysteria.cz/archiv.htm>;
- Vývojový pohled na britské hooligans 1961-1986; dostupné z WWW: <http://ihs.mysteria.cz/develhool.htm>;
- Čeští hooligans; dostupné z WWW:
<http://www.hooligans.cz/index.php>
- Liberálně konzervativní akademie; dostupné z WWW:
www.cevro.cz/dwn/198260/207235_D_cs_14denik_2008_14.pdf
- Idnes.cz/fotbal; dostupné z WWW:
http://fotbal.idnes.cz/obrazem-barevni-fotbaliste-bojovali-proti-rasismu-na-stadionech-ph0-fotbal.asp?c=A081028_144042

- Český rozhlas; dostupné z WWW:
<http://www.rozhlas.cz/zpravy/zahranici/zprava/494117>
- Blog.idnes.cz; dostupné z WWW:
<http://vrabecjan.blog.idnes.cz/c/30801/Fotbal-to-je-hra-ale-take-rasismus-a-dute-hlavy.html>
- Hooligans fotbal; dostupné z WWW: http://hooligans-fotbal.blogspot.com/2008_06_01_archive.html
- Nova sport; dostupné z WWW:
<http://tn.nova.cz/sport/tenis/fanousci-opet-bourili-na-australian-open-napadli-fotografa-a-byli-vyvedeni.html>

Příloha 1: Rozlišení diváků, fanoušků a chuligánů (Smolík, 2001)

Kritérium	sportovní diváci	sportovní fanoušci	hooligans
Stabilita skupiny	nízká	vysoká	vysoká
Integrace skupiny	nízká	vysoká	vysoká
Koheze	nízká	střední	vysoká
Atraktivnost skupiny	nižší	vysoká	vysoká
Stálost skupiny	nízká	střední	vysoká
Autonomie skupiny	nízká	střední	vysoká
Velikost skupiny	velká	střední	malá
Míra intimity skupiny	nízká	střední	vysoká
Propustnost skupiny	vysoká	střední	nízká
Homogenita/heterogenita	heterogenní	homogenní	homogenní
Orientace skupiny	nízká	střední	vysoká
Hodnotová orientace	nízká	střední	vysoká
Míra uspokojení	nízká	střední	vysoká
Stupeň libosti	nízký	střední	vysoký
Míra kontroly	nízká	střední	vysoká
Násilné chování	nízké	nízké	vysoké
Projevy nacionalismu	nízké	vysoké	vysoké
Projevy xenofobie a rasismu	neexistence	výjimečně	časté
Stupeň ideologie skupiny	neexistence	neexistence	vysoký
Hodnocení zápasů	objektivní	subjektivní	subjektivní
Klubismus	nízký	vysoký	nízký

Příloha 2

Text písně – skupina S.A.D. - „Rowdies“ (Mareš, Smolík, Suchánek, 2004)

Už je to tady, dneska je utkání

Jsou nás tu davy, s lístkama na stání

Utkání začalo, stadion vře,

Urážky na soupeře, teď každé řve

Refrén:

Fotbal je jen záminka, to z nás každé ví

Šarvátky a bojůvky, to je to hlavní

Fotbal je jen záminka, to z nás každé ví

Šarvátky a bojůvky, začlo utkání

Výtržnost, násilí, všechny nás spojí

Teď zazněl chorál, nepřítel se bojí

Už je čas útoku, všichni jdeme na ně

Alkohol v krvi a v rukách zbraně

Refrén:

Fotbal je jen záminka, to z nás každé ví

Šarvátky a bojůvky, to je to hlavní

Fotbal je jen záminka, to z nás každé ví

Šarvátky a bojůvky, běží utkání

Tak už nás poznali, už jsou na mraky

Už vědí, co jsme zač, co jsme za draky

Obvazy na hlavách, na rukách dlahy

Takhle se přece rvou, jen rowdies z Prahy

Refrén:

Fotbal je jen záminka, to z nás každé ví

Šarvátky a bojůvky, to je to hlavní

Fotbal je jen záminka, to z nás každé ví

Šarvátky a bojůvky, skončilo utkání

Příloha 3

Největší tragédie spojené s fotbalem:

(<http://ihs.mysteria.cz/archiv.htm>)

rok	místo	mrtví/ranění	příčina
1964	Káthmándú/Nepál	320/300	panika při krupobití
2001	Akkra/Ghana	125/nevyčísleno	bitka fanoušků
1989	Sheffield/Anglie	95/770	ušlapání na tribuně
1988	Káthmándú/Nepál	80/400	zřícení tribuny
1968	Buenos Aires/Argentina	74/150	panika z hořících novin
1982	Moskva/Rusko	69/100	tlačence v hledišti
1971	Glasgow/Skotsko	66/200	tlačence v hledišti
1985	Bradford/Anglie	52/200	požár tribuny
1988	Tripolis/Libye	50/neuvedeno	bitka v hledišti
1974	Káhira/Egypt	49/50	zřícení tribuny

Příloha 4

Fotbalisté Mladé Boleslavi a Slávie, kampaň proti rasismu na stadionech. (http://fotbal.idnes.cz/obrazem-barevni-fotbaliste-bojovali-proti-rasismu-na-stadionech-ph0-fotbal.asp?c=A081028_144042)

